



MILOŠ MIKELN

Veliki mavrični pohod

Na kresno jutro leta 2022, zadnji dan velikega mavričnega pohoda, je Marija Siller navsezgodaj oblekla oba otroka za dolgo pot. Oprtali so si nahrbtnike, že prejšnji dan pripravljene, in se po praznih ulicah, s katerih so mestni delavci z dolgimi vodnimi curki odplavljali še zadnje ostanke pohoda – zapustil je Dunaj pred tremi dnevi in mesto se še ni znebilo zadaha po pijanskem mačku, kakor onemogla pustna šema po bučnem karnevalu – odpravili na južni kolodvor.

Železniške postaje ob južni progi so bile še vse v znamenju pohoda. Kolodvor v Mürzzuschlagu je bil ena sama dolga vrsta velikih zastav z vitko mavrico na sinjem polju, narejenih iz težke umetne svile, kakor za večnost; seveda se jih mestnim veljakom ni mudilo pospraviti, postavljali se bodo z njimi še dolgo, mogoče celo do naslednjega pohoda, če jim bo naklonjena milost, da gre spet skozi njihovo mesto. Leoben, kjer se je vlak drugič ustavil, se očitno ni tako izkazal: iz požganih ostankov velike zgradbe na griču pred mestom se je še kadilo, na mostu čez Muro so stali oklepniki, na ulicah okrog postaje so bili očitni sledovi spopadov, prevrnjena razbita vozila, odrinjene barikade in med njimi so postopali policisti s šlemi, štiti in palicami. Zato pa je bil Knittelfeld spet ves prazničen, sinji in mavričen. In ko so se pripeljali v Celovec, jih je na trgu pred železniško postajo pričakala pihalna godba v zelenorjavih narodnih nošah, ki je neumorno muzicirala, čeprav že skoraj sama sebi, le še tropu starejših mož, ki so se pred velikim odprtim šotorom nalivali z zastonjarskim pivom.

“Kaj pa zdaj?” je vprašal starejši, Jan.

“Za njimi gremo. In za očetom,” je rekla Marija.

“Na jezero?” je vprašala mlajša.

“Kam pa drugam,” jo je potrpežljivo poučil Jan, “Vrbsko jezero. Dva dni si ga gledala z vseh zornih kotov. Temu se reče zorni kot. Tolikokrat smo ga videli, da ga poznam, kot da sem že bil tam. Ženske nimate čuta za zemljepis. Oprosti, mama. Imaš žeton, mama? Ampak saj tu ni vozil, mama? Je vse pobrano? Ali pa v tem kraju s to smešno godbo niti vozil nimajo?”

“Gremo pa s kolesi. Imam tudi žetone za kolesa. Še lepše bomo videli jezero. In vajinega očeta in ... in to mavrico.”

Da se je bilo vse skupaj začelo v Avstriji, je pravzaprav čudno. Avstrija je bila vendar nekako ob strani velikega gospodarskega in političnega toka Evrope. Pa tudi ko so se v devetdesetih letih prejšnjega stoletja pojavile napovedi o dokončni spremembi industrijske družbe v uslužnostno, kakor so tedaj rekli, je bila Avstrija že prevešena na to novo stran: velike industrije so zamrle že prej, prevladujoča gospodarska panoga v državi je že lep čas bil turizem. Ljudje so se že davno odvadili tovarniških siren ob petih zjutraj kot ukaza z neba, ki ravna življenje vsega mesta. In navadili so se, da potlej, ko naposled tudi manjših tovarn in delavnic ni več, po nekdanjih industrijskih mestih postopa na deset tisoče brezposelnih.

Ampak da se je najuspešnejše novo gibanje med vsemi po svetu, ki so obljubljala ‘vrniti človeku dostojanstvo’, ‘na novo povezati družbo za nove visoke smotre’ in s podobnimi gesli zbirala pod svojimi zastavami obubožane in užaljene množice, začelo ravno v Avstriji, je bilo vendarle presenečenje.

Marija Siller in njena otroka, osemletni Jan in štiriletna Maja, kajpak niso razmišljali o tem, ko so na trgu pred celovskim kolodvorom ugibali, kako bi prišli na Vrbsko jezero, kjer se bo ta dan končal prvi veliki mavrični pohod.

Pri postaji ne le da vozil ni bilo, tudi kolesarnica je bila popolnoma izpraznjena. Šele v garažah pod bronastim lintvernom sredi mesta so naposled dobili kolesa za vse tri. Odpeljali so se proti zahodni vpadnici v mesto. Vendar, ko naj bi zapeljali na široko kolesarsko pot proti jezeru, je Marija nenadoma zavila pravokotno na jug. Sama ni vedela, zakaj. Kakor da jo je neznan nagon z nenadnim ukazom zaobrnil drugam. Ne k jezeru. Ne k mavrici.

Samo ne k mavrici ...?

Ravna kolesarska pot je vodila skozi predmestje, ki ga je bilo kmalu konec, in se nato počasi dvignila navkreber v položno gričevje. Ko se je naposled vzpela v redek gozd, je Marija pred prvimi macesni na robu gozda ustavila.

Hrib se je blago vzpenjal naprej. Nad njim je zapirala sončno obzorje kamnita pregrada Karavank. Sonce je stalo visoko nad sivo gorsko verigo. “Dvignilo se je tako visoko zato, da se ne zatakne na ostrih zobčastih vrhovih gora, poglej, kako zobate planine,” je rekla Marija. Maja jo je nejeverno pogledala. “No, šalim se ... O, ti Maja moja ...” Jan ji je vpadel v besedo in prikimal, “... ja, vemo. To se tako reče. Vemo.”

Pod njimi se je širila ravnina z mestom in naprej s polji med nizkimi oblimi griči vse do čokatih gora, ki so v opoldanskem čadu čemele daleč na severnem obzorju. Levo od mesta se je med krotkimi gozdovi in sočnim zelenjem travnikov svetilo jezero.

“Kako lepo jezero!” je vzkliknila Maja.

“Ja,” je pritrdila Marija. “Kakor da so gozd in polja in gore sklenili, da jim le še to manjka do prave podobe raja, pa so povabili jezero, da se jim pridruži. Tako lepo jezero si izbere le res lep kraj. Tu so mu gozd, polja in gore imeli kaj ponuditi, da se je radovoljno naselilo mednje. Ja, za zadnjo lepoto je potreben še dotik miru, ki ga da kraju velika mirna vodna gladina. Saj je v tem čudež vseh jezerskih pokrajin sveta: mir, a ne negiben in mrtev, temveč živ mir, ki človeka ne vklene v gluho praznino, temveč se pogovarja z njim o lepoti živih stvari.”

“Mama, spet pesmice in pravljice,” jo je z očitkom ustavil Jan, “spet ena tvojih pravljic? A nisva že prevelika za to?” Marija mu je z dlanjo odvihala lase s čela, Jan tega nikoli ni maral in kakor vedno je tudi zdaj nejevoljno odmaknil glavo. Molče se je obrnila vstran.

“Boš spet jokala, mama?” je vprašala mlajša.

“Ne, ne jočem. Včasih, kadar vidim kaj zelo lepega, mi pride solza. Nevede. To ni, da jočeš. Solza, nehote, sama od sebe.”

“A tako.”

“Če je kaj tako zelo lepo, kakor to jezero sredi gozdov in travnikov, človeka stisne pri srcu. To je.”

“Ne jočeš zaradi očeta?”

Marija se je prisilila, da s pogledom obstane na mavrici.

Otroka sta že ves čas kakor uročena gledala vanjo.

Bočila se je povprek čez jezero. Mogočen pravilen lok, ki se je z brega dvigal v nebo, visoko, višje od gričev okoli jezera, in se onkraj širne vode spet spustil na zemljo, kakor prava mavrica, le po njeni barvi, eni enotni, nič neurejeno pisanega, enovito kamniti, se je videlo, da ni delo narave, temveč silovite volje človeka, ki se je lotil tako veličastnega podjetja.

Od daleč je bilo komaj videti presledek na vrhu loka, kjer se še ni spela v celo.

“V resnici je še večja kot na ekranu. Vsakdo mora gledati vanjo. Moraš, ne moreš gledati drugam,” je rekel Jan.

“Ja,” je resnobno pritrdila Maja. “Največje, kar so kdaj naredili ljudje. Največja reč na svetu niso več piramide.”

“Ja, večja je od piramid, smo vsi slišali, ni treba, da ponavljaš.”

“Kaj ti pa hočem! Mama, reci mu, naj ne bo tečen! Že ves dan samo sitnari!”

“Kam pa vi, družina?” se je v tem oglasilo za njihovimi hrbti.

Vsi trije so se ozrli nazaj. Za njimi je stal starejši možak v zelenosivi uniformi čuvaja narodnega parka.

“Nikamor. Tu gledamo. Jezero gledamo.”

“Kje pa imate vozilo?”

“Nimamo.”

“Ga nismo dobili, jih ni več,” je rekla mala.

“V tem zanikrnem mestu nimajo niti dovolj vozil,” je zviška pristavil fant.

“Ste kar na kolesih prišli do sem.”

“Tako je,” je rekla Marija.

“No, potem je pa v redu.”

“A drugače ne bi bilo v redu?” je vprašala Marija.

“Ne bi bilo,” je blago odvrnil starec. “Z vozilom se ne sme z glavne ceste, je prepovedano. To je narodni park. Jaz sem čuvaj narodnega parka.”

“A tako. Lepo,” je rekla Marija.

Starec je stopil prednje in se zagledal proti jezeru še on. Iz torbice je vzel daljnogled in ga uperil proti mavrici. Stali so za njim in molčali. Ko je povesel daljnogled in ga spravljal nazaj v torbico, je vzdihnil: “Ja, zdaj pa imajo.”

“A smem še jaz malo pogledati?” je stopil k starcu Jan.

“Seveda. Izvoli.”

Stari mu je podal daljnogled, potem pa snel širokokrajni klobuk svoje uniforme in naravnal pleten trak na njem, čeprav ni bilo videti, da bi bilo to potrebno. “To je pač staro pravilo. Prastaro, res,” je rekel in sedel na tla. Marija je hotela vprašati, kakšno pravilo, a starec je odprl svojo službeno torbo, vzel iz nje trdo vezano knjigo, precej debelo, jo odprl na mestu, označenem s suho planiko, ki jo je vzel ven in držal za steblo kot prekratek svinčnik, in se namenil, meni nič tebi nič, brati iz knjige. “Zdaj nam bo prebral pravila o vožnji v narodnem parku,” je rekel Jan, na glas, da bi ga starec slišal. A ta se ni dal zmotiti.

“Taka gibanja uspejo, kadar znajo pragmatično prodajati svojo povsem nepragmatično ideologijo. Če so sposobna nerazvidne situacije razvidno razložiti in večpomensko narediti enopomensko,” in je pogledal Marijo. “Razumete? Ne? Poslušajte še to: če znajo nadomestiti negotovost z gotovostjo in vprašanja z odgovori. Vidite? Uspeh ideologij je manj odvisen od logike in preverljivih dejstev, bolj pa od psiho... psihologike. No, malo preveč učeno rečeno. Ne načela in vrednote, temveč smer delovanja jim daje verodostojnost. No ja, še bolj učeno.”

Kakor je bil nenadoma začel, je tudi nenadoma nehal brati. Spravil je knjigo nazaj v torbo: “Vidite, so vse že davno napisali. Samo prebrati je treba. Jaz berem. Ne čudite se mi. Stvar je v tem, pravijo, da Avstrijci nikoli nismo poračunali svojega nacizma, Hitler pa tisti njegovi, mislim. Avstrija se je imela za prvo žrtev nacistične Nemčije, v resnici pa je bila njena prva zaveznica. No, ne zamerite mi tega nenadnega predavanja. Star človek začne kar takole razlagati svoje marnje ... starost pač, ne smejte se,” in se je nenadoma ozrl in obrnil k Mariji.

“Ne smejim se. Mi ne pride na misel, da bi se smejala,” je rekla Marija.

“Nisem že dopoldne pil, da ne boste mislili, gospa. In tudi revolucije ne delam. Nikogar ne hujskam, nič takega. Samo berem stare knjige. Že dolgo jih prebiram – danes pa sem sklenil, da bom začel brati na glas. Drugim. Ljudem. Ja, odločil sem se, prav sklenil sem. Ne morem biti več tiho. Nekdo mora začeti. Ja, prav danes, na ta dan, pa kar bo, bo.”

“In mi smo prvi, ki jim berete ...?”

“Ja, prvi ste, vidite,” je rekel starec. “Ne logika in vsebina. Zato so v naletu osvojili deželo. In zdaj, ob postavitvi prve svoje mavrice na svetu, na poletni sončni obrat nesrečnega leta dva tisoč dvaindvajset, zapomnili si ga boste, gospa, draga moja gospa, so že zbrali milijon pohodnikov. Pa še odposlanstva privržencev z vsega sveta. Vidite. Vidite.”

“Jaz vidim mavrico,” se je Jan primaknil k materi in k Maji, oba otroka sta gledala starca nezaupljivo, z odporom. “Mogoče bom videl celo očeta. Naš oče bo vzdal zadnji veliki blok, da veste. Mama, zamudili bomo, če bomo še postajali tod!”

“Vaš oče je tam ...?” je vprašal starec in se prenašlo dvignil, pri tem izgubil ravnotežje, malo je manjkalo, pa bi padel, če se ne bi nerodno ujel na roki, da se je potlej z zatrtim vzdihom počasi zravnal.

“Ja, naš oče bo vzdal zadnji veliki blok!” je veselo vzkliknila mala.

“A tako. Oprostite, nisem vedel. Oprostite, da sem vas motil s svojimi marnjami. Ja, iti moram. Na obhodu sem, služba je služba,” je naglo rekel starec, “... mali, daj mi daljnogled!”

“Ni treba, ostanite še,” ga je ustavila Marija, in potlej počasi, negotovo, “... saj ne vem, saj najrajši ne bi šli tja ...”

“Da ne bi šli? Zakaj ne? Mama!” je vzkliknil Jan.

“Ne vem ... a se ne vidi od tod lepše?”

“Ampak oče ...!”

“Oče te v tisti gneči sploh opazil ne bo! Oče se zate še zmenil ne bo!” Marijin glas je bil nenadoma oster in surov.

“Mama!” je hlipnila Maja, skoraj na jok, Jan pa užaljeno, “... da se moj oče ne bi zmenil zame ...”

Stari čuvaj je, kakor da ju hoče tolažiti, sočutno rekel, “... ja, ja, kar ostane, so starci, ženske in otroci.”

“Jaz nisem več otrok,” se je trmasto uprl Jan. “Mama, jaz vem, kaj je. Slišal sem vaju, preden je oče šel na veliki pohod. Vem, kaj se godi. Jaz nisem več otrok!”

“Seveda nisi ...”

“Zato pa grem k očetu!”

“Jan, daj si dopovedati, oče bo tam gori na mavrici ...”

“Jaz bom z njim! Jaz grem tja!” Topotnil je z obema nogama, se sunkovito zavihtel na kolo in odpeljal po travnem pobočju navzdol.

Marija je planila za njim: “Jan! Jan! Nazaj! Sem! Jan, počakaj! Jan!”

Fant je, drveč vedno hitreje navzdol, odmahnil z roko, v tem padel, a se naglo pobral, spet sedel na kolo, zavil s trave na stezo in po njej nadaljeval proti jezeru, ne da bi se še ozrl.

“No ja,” je počasi rekel starec, “mogoče res ni več otrok.”

“Seveda je,” je ljubosumno rekla Maja, “čeprav se dela velikega!”

“Kar ostane, so starci, ženske in otroci, to je bilo vedno tako. To se pač ne spremeni, mavrica ali ne mavrica.”

“Za njim bi morali, Maja,” je rekla Marija hčeri, pogledala pa negotovo starega čuvaja.

“Za njim, tja, v tisto gnečo, milijon ljudi ...?” je starec zmajal z glavo.

“Milijon ljudi, prav zato,” je odločneje rekla Marija, “izgubil se bo, pa ga bodo vtaknili v enega tistih svojih zavodov. Ne dam jim ga! Za njim greva! Maja!”

Starec ju je zadržal, prijel je dekletce za ramo. “Počakajta, z vama grem. Izgubili bi se še vedve, našli pa ga ne bi. Tu gori imam vozilo. Mogoče ga še dohitimo. Počakajta me, takoj pridem. Počakajte me! Nekaj je treba narediti! Danes! Zadnji dan!”

Ko sta sedli k njemu, je pognal, da je mali električni terenec poskakoval kot razposajen kozel. A starec je bil vaje brezpotij in njegovo vozilo je bilo narejeno zanje. Ko se je steza spustila s travnikov na pobočju in se zravnila skozi redek in svetel ravninski gozd, so Jana že zagledali pred seboj. Sprva se ni zmenil za trobljo in klice, naposled pa se je le ustavil.

“Kaj še hočete od mene?”

“Fant, prisedi k nam, tudi mi gremo na jezero, le prisedi,” je rekel starec.

“Res greste tja ...?” je nezaupljivo vprašal. Vsi trije so vneto prikimali, “Jan, k očetu gremo, res, mama ni več jezna,” je rekla Maja.

“Nisem bila jezna. Žalostna pač,” je rekla Marija, “daj, sedi sem. No, sedi. Prosim.”

“Kaj pa kolo?”

“Kar pusti ga, bo še komu zelo prav prišlo. Zelo prav, tu, ko se ljudje, ki precenijo svoje noge, prav ozirajo za kako tako pomočjo,” je rekel starec. “Starejši ljudje, kakor jaz, ne močni in zdravi in pametni, kakor ti, Jan, saj si Jan, a ne?”

Za vse štiri je bilo že tesno, a je mala sedla materi v naročje, Jan pa se je stisnil k njima. In stari čuvaj je poslej vozil počasneje in previdneje, ni se več mudilo.

Kmalu so bili na širši cesti. Vozili so se skozi vasi in se nazadnje vzpeli na hrib s cerkvico, to je Sveta Ana, je rekel starec, in mimo nje naprej, ko se je spet odprl pogled na jezero, izbliza, da je ustavil in so izstopili.

Mavrca se je bočila čez jezero na njegovem najožjem mestu, a vseeno skoraj kilometer širokem. Prav pod njimi se je dvigala s pobočja nad polotokom s cerkvijo, na severni obali pa se je oprla na brežine pod cesto in železnico, dve dobro vidni črti nizko nad jezernim bregom.

“Kako je bela,” je Maja zašepetala, kot da je na kraju, kjer se ne govori na glas.

“Rahlo modrikasta in malo siva, bolj modra kot siva,” je trdo in glasno rekel Jan.

“Res, modra in siva, a še najbolj od vsega bela.” Marija se je strinjala z obema.

“Vidite tam pod progo tovorno postajo? Penasti beton so dovažali po železnici. Po en blok na vagonu, dobro privezan, da ga piš vlaka ne odnese. Kaj vse si človek izmisli.”

“Penobeton s subhelijem,” je rekel Jan. Namrščil je obrvi in dobil glas učitelja, ki popelje svoj razred pred znamenito stavbo. “V penobetonu je zrak, a ne, zato pa je lahek, čeprav seveda močan kot beton. Tu pa je namesto zraka v porah plin, lažji še od helija, v natančno preračunanem razmerju. Zato ima ta beton točno tako težo kot zrak. Če ga dvigneš, obstane v zraku. Ne pade na tla, si predstavljate? Sčasoma pa bo le postal malo težji. Beton vendarle malo

prepušča, zato bo subhelij uhajal in se nadomeščal z zrakom. Tako bo tudi ta material z leti težji od zraka. S svojo lastno težo bo še tesneje sedel skupaj.”

Maja ga je gledala malo občudujoče, malo zavistno, a se je takoj odločila, da se ne bo mešala v te tehniške reči, ker bratu ne pride na kraj, pa tudi, ker je drugo važnejše: “In kaj bo zdaj naredil oče?”

“Sel bo po mavrici gor v nebo in vzdal zadnji blok,” je suho rekla Marija.

“Velika čast,” jo je spoštljivo pogledal starec. “Vi pa se seveda bojite zanj ...”

“Ne, to ne, ne morejo si privoščiti nesreče ta zadnji slovesni dan. Ne to. Vsa ta reč z mavrico ...” Marija je obmolnila, ne da bi povedala do konca.

“Ja. Poslej bo svet drugačen. Ne samo ta kraj, to jezero, ljudje bodo drugačni. Čisto res je, kar oznanjajo – naše mavrice spreminjajo svet. Jaz sem iz generacije, ki bi bila morala vedeti. Rojen sem malo po drugi svetovni vojni. Ampak se še spomnim materinih zgodb, kako ni bilo mleka in so me dojenčka pitali s sirotko in sem bruhal. Še v šoli sem bruhal za vsako malenkost. Potem pa lepo življenje, mirno delo, dobra žena, hiša ... Le otrok nisva imela.”

“O, žal mi je,” je rekla Marija.



“Žena pa, da sem jaz kriv, in se je zakrknila, samo še v svojem rastlinjaku tiči, prizidal sem ji ga k hiši, hotela ga je pač. Žena sama med svojimi rožami, jaz v službo, v službi pa vsi zmeraj bolj vsak samo zase, še iz sindikata sem se izpisal. So začeli govoriti, ko sem že štel leta do penzije, da nas je preveč. Delavnih rok, pomislite, preveč. In potem nič več vsakoletnih dveh, treh procentov zvišanja, nasprotno, dva, tri procenete manj, nič več božične trinajste plače, in končal sem delovno dobo z manjšo plačo, kakor sem jo začel. Penzija pa, no ja, niti za sproti. Ker sem tih, ubogljiv, kakor vse življenje, sem dobil to dodatno službo. Grem zdoma, iz najine gluhe hiše, od ženinih umetnih gredic v ta neskončni božji vrt ... Ampak drugi niti tega nimajo, občinska podpora, in to so nekoč ponosni, objestni, tudi samopašni ljudje, zdaj pa občinska podpora. Največ so prav ti šli k mavričarjem. Oblečejo uniforme, korakajo, trdo, ostro ... v strnjeni četi se človek počuti spet močnega, ponižanje je pozabljeno ... To je tisto. No, to je vse,” je nenadoma končal.

Marija je pritrdila, “... vemo. Poznamo.”

“In tako zdaj na stara leta prebiram stare knjige. Kdaj že so napovedali, da bo ena petina zaposlenih izdelala vse potrebno na svetu, od živil in jekla do obleke in hišnih strojev – in kaj bodo delali in od česa živeli vsi drugi? Zdaj, ko je za vse prepozno, jaz tu šele berem. Stare spise. Ta nevedna čreda tam doli pa niti bere ne.”

Marijin glas je postal trši, nekako neoseben. “Dosti si upate. In to pred nami, neznanimi ljudmi.”

“Kar ostane, so starci, ženske in otroci – oh, mi drug drugemu nismo nevarni.”

“Nič bolj pametni niste, kakor vsi ti tam spodaj. Lahkomiselni ste, gospod čuvaj.”

Starec jo je presenečen pogledal, prežeče in postrani, a se brž odločil, da ostane pri svojem. “Najbrž res. Ampak vi niste nevarni. Drugače bi bili tam. V četah z zastavami. Die Fahne hoch, die Reihen fest geschlossen. To je to, veste. Poznate?”

“Poznam.”

“No, vidite. To je to. Bog je spet enkrat udaril Avstrijo. Zakaj nas ne mara? Zaradi našega rojaka Hitlerja ali še stare cesarske objestnosti, AEIOU, Alles Erdreich Ist Oesterreich Untertan?”

“Tisto pa nima zveze, niti z Die Fahne hoch niti z mavrico. Preveč berete. Boste še ob to službo. Če boste brali drugim ljudem, in še neznanim, pa sploh.”

Otroka sta medtem imela svoje pogovore. “Največja zgradba na svetu, večja od piramid,” je odrezala Maja, “pa pika.”

“Ti pa tvoje piramide,” je rekel Jan.

“Ja, piramide,” se je vmešal starec. Odleglo mu je, ko se je razgovoril, postal je skoraj dobre volje. “Zakaj so zidali piramide, fant?”

“Ker so v Egiptu pač zidali piramide,” je nejevoljno odgovoril Jan.

“Tega vam pa ne bom bral, to vam povem iz svojega. Egipčani so prvi izumili pravo pridelovanje žita. Dotlej so ljudje nabirali zrnje trav in žit komaj za sproti. Ob Nilu pa se je dalo drugače in ko so tam iznašli setev in žetev in kako hraniti pridelek, so nenadoma samo z eno petino delovne sile dosegli isto kakor

prej vsi skupaj. Štiri petine ljudi so postopale. Prvi brezposelni! Pred pet tisoč leti! In prvi nemiri in revolucije. Pa so duhovniki izumili delo pri piramidah.”

“Pa kaj,” je rekel Jan.

“Ko nenadoma v dveh, treh rodovih zmanjka dela, je treba najti nadomestilo zanj. Če koristnega dela ni za vse, je pač odvečnim treba dati nekoristno. Delo mora biti.”

“Nekoristno ...?”

“Nekoristno. S koristnim delom še manj ljudi še več naredi, pa jih še več postopa in kuha nemir in revolucijo. Kadar pride tak silen preobrat, je treba tiste brez dela zaposliti. Ali v orožarnah in z vojno ali pa, če vojna ne gre, s piramidami. Ali z mavrico.”

“A ja? Mama ...?”

Marija je skomignila: “Ne vem ...”

Starec se je okorno prestopil, se umaknil korak, dva nazaj, in se v zadregi nasmehnil: “Seveda je to samo domislek neumnega starca ... ki preveč bere.”

“Oče pa ve, če bere ali ne,” se je postavil Jan.

“Ne. Na žalost ne. Tudi on ne.” Marija se je zravnala. “Zato gremo zdaj k njemu,” se je odločila.

Otroka sta poskočila: “Ja, gremo k njemu! No, pojdemo že!”

“Tako je, gremo. Vzemita nahrbtnike.”

Stari čuvaj je snel z vozila Marijin nahrbtnik, a ga takoj spet položil nazaj: “Lepo vas prosim ... Pa tako pametna ženska ...”

“Pametna, kdo ve. Saj vam ni treba z nami.”

Starec je spet snel klobuk in naravnal pleteni trak na njem, tokrat je bil res za spoznanje premaknjen, in jo proseče pogledal. Odkimala je, globoko je vzdihnil in dvignil roki: “Pa sedite nazaj v voz. Peljal vas bom.”

“Tja dol!” je veselo vzkliknila Maja.

“Ja. Ampak vas bom tam počakal. Na takem kraju, da se spet najdemo. Da se mi ne izgubite.”

“Saj ni treba, da tako skrbite za nas, veste,” je rekel Jan.

“Vem, sine, vem.”

“Oprostite, nisem vas hotel užaliti ... vi res veliko veste ...”

“Saj me nisi užalil. O, res veliko vem. Oh, preveč vem.”

Pri krajevni tabli Maria Wörth je našel prostor za svojega malega terenca. “Jaz smem parkirati tu, službeno vozilo,” je rekel, ko so izstopali.

“Hvala,” mu je Marija ponudila roko.

“Ja, hvala za vse,” se je z otroškim plesnim priklonom poslovila mala. Starec se ji je moral nasmehnuti: “Vam hvala! Veliko ste mi pomagali, in to prav danes, ko sem se odločil ... Oh, kaj sem se odločil, kaj spet čvekam! Pojdite že.”

Ko so se že skoraj izgubili med ljudmi, jim je zaklical: “Jaz čakam! Glejte, da pridete, tu čakam!”

Množica, ki se je zgrinjala k obalam jezera, se je zgostila pred vrsto slavolokov, podobnih starim okrašenim vhodom na veselične prireditve: mlaj levo in desno,

med njima visi čez cesto spodbudno geslo, vse skupaj opleteno z vencii iz smrečja in okrašeno z raznobarnimi trakovi. Pred zadnjim slavolokom jih je ustavil redar v mavričarski uniformi: "Kam pa vi, brez značk, brez vsega?"

Marija je pokazala na najbližjega v drevoredu velikih plakatov, ki so kakor velikanski lijak obrobjali cesto: "A vidite, kdo bo vzdal zadnji blok na mavrici? In vidite žensko in otroka ob njem, na lepi sliki njegove srečne družine?"

Mavričar je pogledal plakat, pogledal njo in otroka, premeril naglo še enkrat oboje, odprl usta in stopil korak nazaj. Poklical je dva mladeniča v enakih uniformah, ki sta stala ob robu ceste, "hej, vidva, hitro, sem!" Pristopila sta, pokazal jima je na plakate in potem na Marijo z otrokoma, da sta še onadva obstala odprtih ust, dokler ni mlajši izmed njiju rekel, "ja, pa kako da niste potlej tam na tribuni ...! Oprostite, da vprašam ...?"

"Ja, ne zamerite mu vprašanja ..." si je medtem opomogel prvi.

"Se zgodi. Otroci imajo svoje ... svoje potrebe."

"Seveda, gospa, seveda, spoštovana gospa ...! Zelo nas veseli, da imamo to čast ... Hej, vidva, naprej! Zganita se! Odrini tiste tepce tam! Ej, prostor! Prostor!"

Vsi trije mavričarji so šli pred njimi kot klin, ki se je brezobzirno zaril v gnečo in odrival ljudi s hrbita, s sunki, kamor je nanoslo, da je sproti nastajala med počasi premikajočo se množico ozka steza. Sprva nejevoljni so se ljudje potlej, ko so uvideli, zakaj jih odrivajo, spoštljivo umikali, celo nekako osrečenih obrazov, da jim je dano videti čisto izbliza, na dotik roke tako rekoč, ženo in otroka onega izbranca, ki bo danes najvišje med junaki mavrice, prav na njenem vrhu, in nekateri najpogumnejši so res iztegnili roko, da bi se jim je Marija dotaknila, in ko se ni, so se sami vsaj s konci prstov dotikali nje in otrok.

Na slavnostni tribuni se je začejalo zadnje dejanje velikega mavričnega pohoda.

Ko jih je Hermann Siller, stal je ob govorniku spredaj na tribuni, zagledal, je sprva naglo odvrnil pogled vstran, kakor pijanec v gostilni, ki ga pride žena iskat, a se takoj skesal in ponižno sklonjene glave spet poiskal njene oči. Nasmehnila se mu je, nato mu je z očmi pokazala na otroka. Namenila se je po širokih stopnicah iz debelih plohov k njemu. A odličnike na tribuni, deželnega glavarja in župane in škofa in prelate je varoval kordon mavričarjev, na gosto, noben se ni umaknil s svojega mesta niti za prst.

Začel se je slavnostni govor.

Marija je slišala posamezne besedne zveze, vmes pa celih stavkov ne. Ves čas je gledala moža. Tudi on je stal obrnjen k njej. Nekdo ga je od zadaj prijel za rame in zasukal naprej, proti mavrici, a Hermann se je spet obrnil k svoji ženi. Potem so ga pustili pri miru, govor velikega vodje je bil pomembnejši od tega moža in neke ženske pod tribuno.

"... znanilci nove dobe ... novega štetja časa, ki se začejna s tem današnjim dnem, s prvo mavrico na svetu, prvo, ki jo je ustvaril novi človek, svoboden, nezlomljiv, kakor ta mavrica, zidana za tisoč let ... v trdne čete zbrani gospodarji zemlje in poslej tudi gospodarji neba ... ampak boj še ni končan ... pijavke v parlamentih in uradih se ne umaknejo zlepa, zato jih bomo izgnali s silo ...

očitajo nam, da nimamo pravega vodje, ampak to je v resnici naša odlika ... mi nimamo kulta firerja ... mi tu gori pred vami smo brezimeni. Mi nismo nič, ljudstvo je vse, voditelji smo brezimeni! Vi pa le obdržite imena, vklesali jih bomo v mavrice, da ostanejo za veke! Vi ste gospodarji zemlje in neba!"

Odgovoril mu je milijonski vzklik, da sta se res stresla zemlja in nebo, dostojanstveniki na tribuni so prvi zanosno dvignili roke, obe roki v vis, stisnjene pesti, noge v razkorak s trdim udarcem ob tla, da zabobni zemlja, in obenem sunek rok in pesti v nebo, toliko od sebe, da jih s sosedom prekrižaš v zapestju, roka se dotika roke, milijon rok, vsaka prekrižana s sosedovo, ena volja, en napor, ena nezlomljiva moč.

Hermann je pogledal ženo, ona ni dvignila rok in pesti, ni mogla, držala je za roki otroka, pa jih še on ni dvignil, edini na tribuni. Ko so ga spet obrnili proti mavrici, se ni več upiral, pesti pa še vedno ni dvignil.

Na hrbet so mu natakili veliko svetlo kovinsko posodo, kot nekak nahrbtnik, ga za poskus dvignili meter od tal in izpustili: ostal je v zraku, ni padel nazaj na tla, breztežen.

Prvi Brezimeni je spet nekaj rekel, milijonska množica je spet zahrumela in Hermann Siller se je napotil k mavrici in po njej navzgor.

Tedaj je Marija butnila mavričarja, ki jo je bil pripeljal do tribune, in mu s pogledom pokazala proti izhodu. Kar je zbegani možak videl v njenih očeh, ni trpelo ugovora, sunil je svoja dva tovariša predse in spet so šli pred njo kakor klin in ji utirali pot skozi množico, ki se tokrat ni zmenila zanjo. Vse je kakor uročeno gledalo moža, ki se je, breztežen, počasi vzpenjal po mavrici.

Marija in otroka, ki nista razumela, za kaj gre, vendar se materi nista upirala, njen stisk rok je bil tak, da jima to ni prišlo na misel, so se med množico prebijali nazaj do izhoda s slavnostnega prizorišča.

Hermann Siller pa je stopal po mavrici navzgor. Ko je bil na vrhu loka, je prijel vrv, spuščeno globoko do ladje na gladini jezera, in potegnil. Beli blok se je začel dvigati, breztežen kakor mavrica in kakor Hermann Siller sam. Vse je bilo tako neznansko lahkotno, šlo je samo od sebe, kakor da je tako določeno od začetka sveta in bi že vedno moglo biti tako, le nekdo je moral priti, ki ljudem pove, kako to gre in da res gre.

Blok se je dvignil do vrha loka mavrice. Hermann Siller ga je namestil in stopil nanj, da naravna zobce in utore, s katerimi so se bloki sprijemali drug z drugim.

Mavrica je bila cela. Gotova.

Množica je spet zahrumela. Prvi Brezimeni je spet spregovoril, veliki zvočniki na pobočjih hribov okoli jezera so njegove besede tisočerno okrepili, da je bilo spet, kakor da govori nebo samo.

Mavrica je postavljena, največja in najvišja zgradba, kar jih je kdaj naredil človek, je govoril Prvi Brezimeni.

Tedaj je Hermann Siller na vrhu mavričnega loka nenadoma stopil z mavrice v prazno.

Vse je osupnilo in Prvi Brezimeni je odrezano umolknil. A je takoj spet spregovoril: "Kaj sem vam rekel? Gospodarji zemlje in neba! Človek je premagal tisočletno suženjstvo na prašni grudi, človek ni več priklenjen na zemljo, novi človek je stopil v nebo! Novi človek, gospodar zemlje in neba!"

Milijonska množica je tokrat odgovorila s potuhnjenim hrumom, strmeč v človeka na nebu, negotovo, kot da se zbira plaz v gori, ki bo ali pa ne bo zgrmel navzdol, nihče ne ve.

Mavričar Hermann Siller je šel po nebu naprej.

Med množico je zašumel nemir. Ljudje so se ozirali k slavnostni tribuni, obletaval jo je trop pribočnikov, ki so hlastno tekali na vse strani. Potem je v zvočnikih škrtnilo in spregovoril je nov glas, suh, brezoseben: "Mavrica je postavljena, proslava je končana, vračamo se na Dunaj. Jutri opoldne razženemo parlament in se vselimo v vladno palačo. Na vlakih in ob cestah vas čaka vsega v izobilju, jejte, pijte, gospodarji sveta. Po četah in bataljonih gremo na Dunaj, poveljniki odgovarjajo za svoje ljudi. Vidimo se jutri opoldne pred parlamentom, gospodarji sveta."

Te besede so bile izrečene suho, skoraj mrzlo, a nabite z voljo, ki ji ni ugovora. Množica je za trenutek zadržala dih, potem pa sproščeno zahrumela, pomirjena, ker je svet spet postavljen v pravi red.

Oni človek gori na nebu pa je še vedno korakal ali bolj plaval, kot vesoljec v breztežnosti, naprej.

Marija, ki se je zasopla prebijala skozi množico, ga ni videla, pa tudi ni mogla slišati, kako je potlej nekdo na tribuni tiho rekel, zvočniki pa so tudi te komaj slišne, bolj siknjene kakor izgovorjene besede nepooblaščno sporočili z neba na tla, do gladine jezera in do podrasti v gozdovih, "... poiščite tisto žensko in otroka ... zdaj ...!"

Hermann Siller se je ustavil. Ljudje so ga gledali, pa komaj videli, slepila jih ni toliko nebesna modrina, kot jim je čute omotila vročica množičnega zanosa. Malokdo je res prav videl, kako se je Hermann Siller ustavil v svoji hoji po nebu, postal kot za premislek, potem pa snel svoj svetleči nahrbtnik, se še za trenutek držal zanj, pa ga izpustil, da se je kovinski valj sprva počasi, potem pa vedno hitreje dvignil v višavo in proti oblakom, on sam pa je padel. Njegov padec je bil hiter, kakor pač pade telo z velike višine. Ko je udaril v jezero, so tisti v množici, ki so zaznali, kaj se je zgodilo, s pridušenim krikom, bolj vzdihom kakor krikom, spremili Hermann Sillerja v smrt. Vzdih je že naslednji trenutek utonil v lenem toplem hrumu množice, ki je zavaloval nad obrežji jezera in vso deželo.

Iz zvočnikov, se pravi z neba, so se oglasile vzpodbudne koračnice.

Slavje je bilo končano.

Da bi se takoj spet na novo začelo, kakor vedno, ko se za praznik in proslavo zbere velika množica in se potlej, ko je obred, ki je ljudem prevzel čute, opravljen in se čutijo očiščene, dobre in poštene in jim zato odleže, pa se jim odvežejo jeziki in so nenadoma žejni in lačni, vse obide sproščeno veselje, pa če vedo, česa se tako srčno veselijo, ali ne.

Starec se je sklonjene glave vrnil s svojega razgledišča k vozilu. Preden je cesto spet zalila množica, so tudi Marija in oba otroka z naglimi koraki prišli tja.

Starec je videl vse, kar se je dogodilo. Marija konca ni videla.

Ko sta se spogledala, je tudi Marija vedela vse.

Razprl je roki, ponudil ju ji je, da seže vanju, da se opre nanj, kar že, a je obstala korak pred njim.

“Mislim, da je vse razumel. Vse, česar mu nisem znala povedati, je nazadnje razumel bolje kakor jaz, nevedna reva.”

Otroka sta stala ob njej, zbegana poslušala in poskušala razumeti, kaj se mama pogovarja s tem človekom.

Po cesti so prihajale prve trume z zborovališča, z zadovoljnim, lenobnim hrumom. Ko jih je starec zagledal, je Marijo in otroka odločno, kakor tega pri njem prej niso videli, potisnil v vozilo, ga obrnil v ostrem loku in odpeljal po znani poti nazaj.

Vsi štirje so vso pot molčali. Ko so bili spet na hribu svete Ane, je ustavil. Marija je brez besede izstopila in odšla po travnatem pobočju pod cerkvijo. S povsem navadnim korakom, kakor da gre po opravljeni, h kateremu se ne mudi, odlašati pa tudi ne kaže, naravnost povprek po hribu. Potem je nenadoma obstala, sklonila pogled k vasem v dolini in nato dvignila glavo h goram na južnem obzorju, dolgo, sama na zeleni planoti. Nazaj k jezeru se ni ozrla. Ko se je vrnila k njim, se je trudno naslonila na vozilo. “Brez dela je bil že leta. Mlad pa na cesti, to ga je neznansko peklo. Kdo je tega kriv? Pa so mu povedali, kdo je kriv. In jim je verjel. Ne kakor taki, ki so pristopili k njim iz pustolovstva ali za klobaso in kozarec vina: od nekdanj je verjel v red, poštenje, delo, tako je bil vzgojen. Najprej zborovanja, potem uniforme, pohodi, zastave. To je bilo naposled vendarle delo, veliko dela, da je komaj prišel do sape vmes. Pa so ga izbrali za to nalogo. Hoteli so imeti nekoga iz množice, navadnega človeka. Ker oni zgoraj niso nič, a ne, mi navadni ljudje smo vse. On je bil navaden človek.”

Starec je spoštljivo molčal. Nenadoma se je zganil – česar se je polotil, tudi če je spregovoril ali potlej umolknil, vedno je bilo sunkoma, kakor po nenadnem nagibu – narejeno preglasno je zakašljaj, vzel iz torbe zemljevid svojega narodnega parka in ga razgrnil.

“Kar pa ne veste, gospa, so še tri, štiri besede, ki so bile izrečene potihem, vendar tudi z neba, vsemu kraju, vsej deželi: poiščite tisto žensko in otroka. Proč moramo, gospa.”

“Lahko bi si mislila,” je pritrdila Marija, spet s trdnim glasom. “Seveda. Ne morejo me pustiti, ne smejo. Ampak kam naj se skrijemo pred njimi?”

“Zaenkrat tu, v mojem narodnem parku.”

“Kako le ...”

“So gozdarske ceste, lovske poti, pa so gorske kmetije, samotne, pošteni, preprosti ljudje ...”

“Ne vem. Ne verjamem, da se jim da skriti. Tem ni mogoče uiti.”

“Poskusiti pač moramo. Drugega nam ne ostane.”

Odpeljal jih je naprej po cesti, pa kmalu zavil na utrjen kolovoz v gozd. Maja je negibno sedela ob materi, čuteč, da se je zgodilo nekaj tako hudega, da mora otrok biti miren in tiho, dokler mu mati ali oče ne pove, kako naj ravna, in očeta niti ni, in nič ne povedo, kaj je z njim. Jan je prav tako čutil zlo nevarnost, ki jim je za petami, in prepustil se je materini volji. Šele po dolgi nemi vožnji skozi gozd, ko je stari čuvaj pod preperelim lesenim razpelom na razpotju gozdarskih cest ustavil vozilo in spet razgrnil svoj zemljevid, je vprašal: "Mama, kje pa je oče? Zakaj pa nismo ostali tam, da bi šli skupaj na veselico ali kar že je zdaj tam?"

Marija je izstopila, sedla na tla, ne da bi pogledala, kam seda, in uprla glavo v dlani. Jan je obstal pred njo, Maja ji je stopila za hrbet in se naslonila nanjo. Starec je še vedno razbiral zemljevid.

"No, mama, kaj?" je ponovil Jan, brez vsiljive nejevolje, ki ga je bila poprej držala že ves dan, da je Marija mogla prav tako mirno in skoraj z nasmeškom iztegniti roki in mu ju ponuditi.

"Otroka, od danes naprej je svet za nas drugačen ..."

"Zakaj drugačen?" je vprašala Maja.

"... očeta ne bo več."

V gozdu je bila tihota, niti veter ni šumel v vrhovih smrek, hrum cest v dolini se ni slišal gor, ptiči so se pogovarjali o svojih vsakdanjih rečeh zvedavo, ampak mirno, brez hlastne naglice. Sonce je tu in tam pogledovalo skozi krošnje, njegove tipalke na zeleni podrasti so bile toplo nevsiljive. Vse je bilo v ravnovesju mirno utripajoče spokojnosti. Tako je lahko Marija povedala otrokoma te štiri besede, očeta ne bo več, prav postavljene v čas in kraj, da niso padle nanju kakor kamnita gora.

Maja ni vrisnila in hlipnila, kakor je pričakoval starec, ki jih je napeto gledal s strani, le tesneje se je stisnila k materi.

Prvi je spregovoril Jan. "Se mu je kaj zgodilo? Je padel?"

"Ja, padel je."

"Po nesreči?"

"Ne ... najbrž je vedel, da bo padel."

"Če je vedel, da bo padel ... potem je junak ... če je vedel, pa je vseeno šel gor ...?"

"Ja, junak je. Postavili mu bodo spomenik. Vajin oče Hermann Siller, junak mavrice." Čez čas je dodala: "Pozneje bodo pripisali, v čem je res bilo njegovo junaštvo. Veliko pozneje."

Stari čuvaj jih je nerad zmotil, a se je vendar odločno zravnal, stopil do njih, dal zemljevid Janu, naj ga pridrži, prijel Majo in jo dvignil v vozilo: "Zdaj pa moramo naglo naprej! Dobro sedite, dolgo se ne bomo ustavili."

Vozili so se po gozdnih cestah in kolovozih, včasih so zapeljali na utrjeno širšo cesto, peljali nedaleč po njej, pa spet zavili v gozdove. S strmih pobočij so prišli na položnejša, pod seboj so kdaj pa kdaj videli široko dolino in reko, zajezeno v dolga vijugava jezera, vasi v ravnini, zaselke na gričih. Dolgo so se vozili po pobočjih velike oble gore, kadar so prečkali kako senožet, so jo videli nad seboj. Potlej so se spet spuščali v ozke grape in se vzpenjali iz njih na strma

pobočja, dolgo je to trajalo, dokler niso gore na južnem obzorju postale nižje in se je nebo odprlo tudi na jug.

Na samotnem prelazu, poraščenem s trdo ostro travo in resjem, je starec ustavil. Zdaj je bila dežela na obe strani enaka, na severno in južno, gozdnate gore in ozke doline med njimi, globeli s cesto, potokom in malimi zaselki na dnu, nad njimi samotne domačije na sončnih zelenih pobočjih.

"Poiskati bo treba kako prijazno kmetijo, kjer imajo tujske sobe. Da ostanete tu za nekaj časa. Ali za daljši čas. Saj, mogoče tudi za daljši čas, se bo pač videlo."

"In kaj je na oni strani?"

"Saj vidite, isto. Hribi, gozdovi, kmetije visoko na bregovih, spodaj ozke doline. Ampak druga dežela. Naprej doli pri njih se kmalu začne drugače, nič več visokih planin, najprej gričevja s sadovnjaki, potlej nizki bregovi z vinsko trto, nazadnje pa morje. Toplo morje. Široka cesta na morje. Dobro uro, manj kot dve, pa ste na morju."

Marija je nastavila obraz soncu, ki je bilo že nizko, in priprla oči. "Tja gremo."

"Mama, kako? Kar nekam, kar kam, k tujim ljudem ...?" je nejeverno vprašal Jan.

"Ja. Tam ne delajo mavrice."

"Mogoče jo pa še bodo."

"Mogoče. Potem bi morali spet naprej? Mogoče pa ne bodo, pa bomo ostali tam. Če se nekoč vrnemo domov ... da nimamo predaletč."

Maja se je spet privila k njenim nogam. Starec je trudno vzdihnil: "Razumem ga pa še vedno ne prav. Kako je bil tako njihov, da so ga izbrali za tako čast, potem pa jih je tako pred vsem svetom zavrzel."

"A niste sami rekli, iz tiste vaše knjige, ne razum ne logika, ampak čuti. S čuti te dobijo zase, da sam ne veš, kako."

"Ja, že, ampak ..."

"To. In s čuti jih zavržeš, spet ne vedoč, kako."

"Ja," je prikimal starec, "mi pač nismo dovolj pametni, da bi to razumeli."

"O, tudi zelo pametni niso nič bolj razumni kakor mi," je rekla Marija, "kadar gre za te reči, za moč, za vlado nad ljudmi. Otroka, šli bomo."

Starec se ni premaknil. "Kaj pa naj naredim jaz? Vi ste mladi. Biti mlad je pri teh vrlina, biti star je greh. Vi ste vsaj mladi ..."

Maja se je še vedno oklepala materinih nog. "Mama, tu gori je mrzlo, zebe me. Kaj bomo zdaj?"

"Res, kaj boste ...? Gremo do kake kmetije?" je utrujeno ponovil starec.

"Ne," je odločno odkimala Marija. "Tja dol gremo. V sončne kraje. Otroka, gremo na morje?"

"Pa menda res greste ...?" jo je postrani pogledal stari čuvaj. "Pa pojdite," se je negotovo strinjajal. "Jaz ... jaz ne morem z vami."

"Seveda ne," je prikimala Marija.

Starec je stisnil roko Janu. "Fant, boš pazil na svoji ženski? Pa poslušal mamó?" Potem je od strani pogledal Marijo, kakor da hoče reči, ne zamerite,

odvečne govorim, saj otrok to sam ve, če ne bi vedel, bi ne bilo nobenega reda več med ljudmi na svetu.

Tudi Jan je pogledal mater, prikimala je. "Bom," je rekel. "Seveda bom pazil nanju. Hvala, gospod, hvala vam za vse."

"Hvala, gospod čuvaj," je rekla Maja in se priklonila s plesnim poklonom.

Starec se je sklonil globoko k njej in ji slovesno poljubil roko. Otrok se je zravnal in se mu zaupljivo nasmehnil.

"Hvala vam res za vse," je rekla Marija in ga poljubila na lice. "Kako boste pa opravičili to dolgo vožnjo? Tako daleč stran od vaše službe?"

"O, že kako. Recimo, da sem ujel klic na pomoč in potlej iskal izgubljenca ves dan po gozdovih ... recimo. Saj je bil res klic na pomoč, ali ne?"

"Res," je rekla Marija. Še enkrat ga je poljubila. Nerodno jo je objel, hotel nekaj reči, ampak izvila se mu je in roki sta mu omahnili ob telo. Obstal je, skrušen, v zadregi, ko človek išče pravo zadnjo besedo za slovo, pa je ne najde.

Prikimala mu je, s trudnim nasmehom, prijela otroka za roke in se napotila z njima po prelazu navzdol.

Preden so sto korakov nižje stopili v gozd, so se ustavili, vsi trije naenkrat, ne da bi Marija kaj rekla, in se ozrli nazaj k starcu. Še vedno je stal na vrhu prelaza. Pomahal jim je. Odzdravili so mu. "Zlata duša, dober človek, poštenjak," je rekla Marija.

"Mama, njegov zemljevid mi je ostal, vrniti mu ga moram," je rekel Jan. "Stečem do njega, počakajta me."

Onidve sta stopili med prva drevesa in obstali, Jan je stekel po blagi strmini navzgor.

Videli sta, kako je Jan pritekkel do starega čuvaja, kako je stari nagnil glavo in ga poslušal, nato pa vzel zemljevid in ga dal v torbo. Tedaj se je izza prelaza z one strani prikazal, dvignil nad prelaz, kakor bi vzšlo črno sonce, črn helikopter.

Marija je zgrabila Majo in jo potegnila za debelo smreko. "Čisto pri miru ... niti s prstom ne migni, niti z očmi utripni ..."

Celo večnost, se jima je zdelo, sta stali kot otrpli za debelim hrapavim deblom.

Potem se je šum velike vetrnice počasi oddaljil in se izgubil v tihoti, ki je spet pokrila prelaz in travnato pobočje pod njim.

Ko sta stopili izza drevesa in pogledali tja gor, je bil prelaz prazen.

Maja se je pognala korak navzgor, kakor da hoče za bratom, "... mama, mama ... mama, kaj pa bo z Janom ... kaj bo zdaj z njim ...?"

Marija dolgo ni odgovorila. Naposled je suho rekla: "Lepo bodo skrbeli zanj. Ne bo mu slabo."

Maja je zajokala, "... mama ... mama ... a tudi njega ne bo več," in se stisnila k materi, prav zaletela se ji je k nogam. Marija jo je dvignila v naročje in stopila po gozdu navzdol.